

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Publiek protest

In het vorige nummer van ons blad tekende ik protest aan tegen het (laten) optreden van de baptistenpredikant ds. Orlando Bottenbley om vrijgemaakt gereformeerde mensen voor te lichten over het thema 'Vrijheid in Christus'. Inmiddels is dit optreden achter de rug. Er is reden om erop terug te komen. En om in meer dan één opzicht publiek protest te laten horen.

Argeloosheid

Hoe kun je van iemand als ds. Bottenbley betrouwbare voorlichting verwachten? Die vraag stelde ik in de Kroniek van april 2005. Als baptist trekt Bottenbley de weg van de Geest fundamenteel scheef. Het blijkt uit de visie op de doop. Die is in het baptistisch denken geen uitroep teken achter Gods belofte. Maar achter het geloof van de dopeling. Je uitgangspunt ligt niet in Gods verbond. Maar in de vrome mens.

Twee dagen na het afsluiten van deze Kroniek verscheen in het *Nederlands Dagblad* (op 26 maart 2005) een gesprek met twee leden van de werkgroep 'Gods Geest werkt'. Dit naar aanleiding van het (toen nog aanstaande) derde congres te Zwolle. Ja, het was bekend dat het laten spreken van ds. Bottenbley niet overal in eigen kerkverband even goed viel. Maar ach, waarom zou je hem niet laten optreden? 'Je hoeft het niet in alles met hem eens te zijn, om van hem te willen leren, stellen Balkenende en Van den Bos. Ze wijzen erop dat vaker een vergadering is georganiseerd waar vrijgemaakt-gereformeerden én Bottenbley aan meededen, en daar werd ook geen punt van gemaakt.'

Nu lijkt me dat laatste geen echt argument. Afgezien nog van de vraag of het inderdaad zo gelukkig is geweest om ook in andere verbanden ds. Bottenbley als referent te laten optreden. Op z'n minst suggereer je, dat de verschillen tussen gereformeerd en baptist van ondergeschikt belang zijn. Niet dus. Maar die verschillen klemmen temeer, wanneer je een baptistenpredikant voorlichting laat geven over de vrijheid van Christus in de Geest. Gezien de principiële standpuntbepaling van de voorlichter weet je bij voorbaat dat er iets mis gaat bij de voorlichting. Wel mis *moet* gaan. Want hier is echt een basaal verschil. Wat de Bijbel leert over Gods verbond, raakt de grondstructuur van het leven met de Here. Hier vind ik de werkgroep wel erg argeloos. Hoezo in dit opzicht iets te leren van Bottenbley?

Dan laat ik nog even buiten beschouwing de manier waarop de leden van de werkgroep spreken over de kerk. 'Als Jezus zijn bruid komt ophalen, is er maar één bruid, en die zit in alle denominaties.' *Denominaties!* Een onthullende term. Ik dacht dat de gereformeerde belijdenis anders spreekt. Die wijst bijbelse kenmerken aan voor het kerk-zijn. Nee, dan beweer ik niet dat in Nederland alleen de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken die kenmerken vertonen. Waar die kenmerken gevonden worden, is sprake van wettig kerk-zijn. Maar dat is iets anders dan het spreken over 'denominaties'. De grenzen van de waarheid bepalen de grenzen van de kerk!

't Verbond met Abraham, zijn vrind...

Bij voorbaat vraagtekens bij een spreker zetten. Niet ieder vindt dat correct. Wacht eerst maar eens af wat hij zeggen gaat. Ik denk daar anders over. Maar vind je dat wel, zie dan ook eerlijk onder ogen wat ds. Bottenbley op 2 april 2005 in Zwolle gezegd heeft. Ik heb het ervaren als een bevestiging van mijn protest vooraf. Al ben ik er niet vrolijk over.

Want ds. Bottenbley leest de Schrift echt als baptist. In zijn toespraak komt 2 Korintiërs 3 breedvoerig aan de orde. U weet wel, dat hoofdstuk waarin Paulus het onderscheid aangeeft tussen het oude en het nieuwe verbond, tussen de bediening van de letter en van de Geest. Het oude verbond. Dat is in 2 Korintiërs 3 de specifieke vorm die het verbond met Abraham aannam onder Israëel, zeg maar het Sinai-verbond. Die vorm is in de dagen van het nieuwe verbond verleden tijd geworden. *Maar daarmee is het verbond met Abraham als zodanig nog niet van de baan!* Het verbond van de genade kent verschil in bedelingen en bedieningen. Maar is in wezen steeds één en hetzelfde verbond. In dat verbond geeft God Zichzelf in het woord van de belofte. Steeds diezelfde belofte: Ik zal uw God zijn en de God van uw kinderen. Van die belofte was in het Oude Testament de besnijdenis het zichtbaar onderpand. Daarvan is nu in het Nieuwe Testament de doop het teken en zegel. Als uitroepteken achter de belofte zijn besnijdenis en doop één met elkaar. Het blijft een passend dooplied: ‘t Verbond met Abraham, zijn vrind, bevestigt Hij van kind tot kind.’

Bottenbley zegt het anders. ‘In 2 Cor. 3 stelt Paulus dat het oude verbond, *het verbond der letter*, wijst op het verbond met Abraham. Dat werd bezegeld in de besnijdenis en uiteindelijk door Mozes op schrift gesteld, toen hij bij de Here was en het op stenen tafelen schreef.’ Nu kan ik mij vergissen. Maar volgens mij zegt Paulus dat helemaal niet. Dit zegt ds. Bottenbley. Die met de verdwijnende bediening van het oude verbond het verbond met Abraham als zodanig ziet verdwijnen. Waarmee dus ook de structuur van belofte en belofteverzegeling verdwijnt.

Het is de oerdoperse grondfout. *Het zicht op de eenheid van het Oude en Nieuwe Testament ontbreekt.* Dan krijg je onherroepelijk dit soort bedrijfsongelukken. Als je de eenheid van het verbond van de genade niet meer ziet. Waarin de Here met zijn belovend spreken blijvend de Eerste is. Dan begrijp je ook het bijbehorend sacrament niet meer. Het accent wordt onherroepelijk verlegd van de belofte naar de al dan niet vrome mens. *Subjectivisme is niet meer te vermijden!*

Hebt u de Geest ontvangen?

‘Mijn vraag aan jou is heel concreet: weet jij of de Geest van God in jou woont?’ Over die vraag van ds. Bottenbley is in de pers al het één en ander geschreven. Het is dan ook een heel prikkelende vraag. Hebt u de Geest ontvangen? Woont die Geest in u? Herken je het levendmakende werk van de Geest bij jezelf in wat je daarvan in jezelf ervaart?

Het is overigens geen nieuwe vraag. Zeker niet binnen de gereformeerde traditie. Het roept herinneringen op aan oude debatten over zaken als zelfonderzoek en zelfbeproeving. Debatten die vaak gevoerd werden in het kader van de vraag: hoe kom je tot geloofs zekerheid en zekerheid over je eigen heil? Hoe herken je jezelf als wedergeborene?

Hier zijn in de loop van de tijd heel wat bedrijfsongevallen gebeurd. Terecht wees dr. A.N. Hendriks daarop in het *Nederlands Dagblad* van 9 april 2005, hoe in de 17^e/18^e eeuw de aandacht verschoof van het eenvoudig geloven in Gods beloften naar aandacht voor eigen genadestaat. Inderdaad, er is wat afgetobd door kinderen van God, of er wel de nodige

kenmerken van eigen wedergeboorte en verkiezing aanwezig waren. Met als eindresultaat een klasse van 'bekeerden', diep overtuigd van eigen bekering en een klasse van eindeloze twijfelaars: houd ik mijzelf niet voor de gek?

Zo gaat dat, wanneer je niet langer denkt vanuit Gods verbond en beloften. Zeker, die beloften moeten in geloof aanvaard worden. Geen verbondsautomatisme! Maar in het verbond is het dan niet de grote vraag: ben ik wel wedergeboren?, maar: geloof ik in de Christus van de beloften? Om het te zeggen met K. Exalto: nergens klinkt in de Bijbel de vraag of je bekeerd bent, maar of je je bekeerd hebt (graag wijs ik u op zijn boekje *De bekering. Een pastorale benadering*, Kampen 1992).

Waar het verbond van God met zijn onvoorwaardelijk gegeven beloften niet langer het uitgangspunt is, word je als gelovige op jezelf teruggeworpen. Zo is dat het geval bij de oudgereformeerde broeder en zuster. Zo is het ook het geval bij de baptist. Niet langer is Gods in de doop verzegelde belofte het startpunt. Mooi zoals ds. B. Luiten daarover schreef in *De Reformatie* van 16 april 2005. Een kind van God mag terugvallen op de belofte van God. Je hebt de Geest ontvangen, in de belofte!

Nee, daarmee is het verhaal niet uit. De belijder die in Zondag 20 HC zegt: 'de Geest is ook mij gegeven', denkt niet alleen aan Gods geven in de belofte. Hij merkt ook hoe die belofte in zijn leven werkelijkheid wordt. Hij ziet de Geest aan het werk. Dat herken je aan het geloof dat de Geest in je werkt. Dat is vrucht van wedergeboorte.

Zeker, dan zal een mens zich voor Gods aangezicht beproeven op de *echtheid* van zijn geloof. Ik sta voor de Here. Doorgrond mij, ken mijn hart, o Here. Zie of er bij mij een schadelijke weg is. En leid mij op de eeuwige weg. Zelfbeproeving: een geloofswerk!

Hier zijn we inmiddels mijlenver verwijderd van de vraagstelling van ds. Bottenbley. Het houvast van verbond en doop kan bij hem niet functioneren. Dus krijg je de vraag van het subjectivisme: mens, kijk naar jezelf. Heb je de Geest wel ontvangen? Woont Hij in je? De blikrichting verandert. Je kijkt niet via de belofte naar jezelf. Maar via jezelf naar de belofte. Geen wonder dat er op 2 april mensen geschokt Zwolle verlieten. Heel onzeker gemaakt door het verhaal van Bottenbley. Ik hoop dat ze de bijdragen van dr. Hendriks en ds. Luiten gelezen hebben. Om opnieuw de zekerheid bij de Here te vinden. Bij wie je als zwakke mensen schuilen mag. Here, ik geloof. Kom mijn ongeloof te hulp!

Bevrijdingspastoraat

Het voert te ver om op alle ins en outs van het verhaal van ds. Bottenbley in te gaan. Al roept dat verhaal op nog meer punten allerlei vragen op. Ik beperk me tot één onderdeel. Vrijheid in Christus door de Geest betekent voor Bottenbley ook: bevrijding van demonen. Trouwens, al is het iets meer terughoudend, ook in het verhaal van ds. Gert Hutten komt dit element ter sprake.

Ik ga niet herhalen wat ik in de vorige Kroniek over het zogenaamde bevrijdingspastoraat gezegd heb. Op dit moment voeg ik er één gegeven aan toe. De verhalen over het bevrijdingspastoraat zijn niet los verkrijgbaar. Maar staan in het kader van het charismatische denken. Waarbij de bijzondere gaven van de Geest veel aandacht en nadruk krijgen.

Dit denken schijnt in gereformeerd Nederland aan de man te moeten worden gebracht. De werkgroep 'Gods Geest werkt' komt er rond voor uit. Men wil de charismatische vernieuwing binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland bevorderen. En al gaat het de werkgroep er niet speciaal om, dit streven omvat ook de bijzondere gaven van de Geest als tongentaal en profetie en de gave der genezing (zie *Nederlands Dagblad* van 26 maart 2005).

Ik blijf erbij: het charismatisch denken is wezensvreemd aan het gereformeerd belijden. Ook nu ga ik niet herhalen wat ik daarover in de vorige Kroniek heb gezegd. In het kader van deze Kroniek wil ik er wel iets aan toevoegen. De aandacht van de bijzondere gaven van de Geest is op een bepaalde manier aandacht voor jezelf door een vergrootglas. Die gaven verliezen hun teken-karakter en worden grootheden op zichzelf, waarbij je de macht van Jezus en de Geest op een buitengewone manier van dichtbij ervaart. Maar hoe je het ook draait of keert, daarbij kom je toch zelf in het middelpunt te staan, hoeveel lovende woorden je ook over de Here spreekt. Juist dat extreem-subjectivistische element tekent de breuklijn met het reformatorische en gereformeerde belijden. Waarin niet onze ervaring, maar Gods belofte centraal staat.

Dubbel protest

Vandaar dit publieke protest. Tegen de boodschap van ds. Bottenbley. Ik zal niet ontkennen dat hij incidenteel goede opmerkingen maakt. De grondstructuur van het verhaal deugt niet, staat haaks op het bijbelse spreken en het gereformeerde belijden. Daarom zet ik een dikke streep onder mijn protest in de vorige Kroniek. Dit kun je niet maken als werkgroep, opgekomen uit de Gereformeerde Kerken met als doelgroep diezelfde kerken. Je geeft ruimte voor verkeerde leer.

Helaas wordt dit protest een dubbel protest. Het raakt ook de twee collega's die niet alleen het verhaal van ds. Hutten op de conferentie te Zwolle, maar ook van ds. Bottenbley - zij het met enige redactionele bekorting - hebben opgenomen in de *Gereformeerde Kerkbode Groningen, Fryslân, Drenthe* van 15 april 2005. In de maand april was het thema voor de noordelijke kerkbode 'Bevrijd!' 'Omdat het thema voor het congres "Vrij zijn in Christus" was, leek het ds. Jaap Ophoff en mij (ds. Corné Alderliesten, HW) goed, om het onderwijs dat op die dag is gegeven, aan u door te geven.' Op z'n minst suggereer je daarmee, dat je dit onderwijs - hoe dan ook - waardevol vindt. Ik kan dat niet begrijpen. Hoe kun je als gereformeerd predikant dergelijk onderwijs promoten? Is dit nu de goede leiding die van een voorganger naar de Schrift (1 Tim. 5:17) verwacht mag worden? Onderwijs à la Bottenbley hoort niet thuis in een *gereformeerde kerkbode*.

Daar denken de predikanten Alderliesten en Ophoff duidelijk anders over. In de *Gereformeerde Kerkbode Groningen enz.* van 29 april 2005 gaan zij in op ingebrachte kritiek tegen het plaatsen van de bijdrage van ds. Bottenbley. Er zouden heel wat kanttekeningen bij te plaatsen zijn. Ik beperk mij tot twee punten. Volgens de predikanten Alderliesten en Ophoff blijft het artikel van Bottenbley binnen de lijnen van Schrift en belijdenis. Ik meen in deze Kroniek aangetoond te hebben dat dit *niet* het geval is. Wat ds. Bottenbley zegt over het verbond met Abraham, staat haaks op het gereformeerd belijden dat de lijn van dat verbond ziet doorlopen in de nieuwe bedeling. Triest dat dit blijkbaar niet onderkend wordt. Vervolgens menen ds. Alderliesten en ds. Ophoff, dat ds. Bottenbley met zijn vraag 'Weet jij of Gods Geest in jouw woont?' helemaal niet op jezelf terugwerpt. Ook hij spreekt vanuit Gods belofte! Ik heb bij deze bewering mijn ogen uitgewreven. Hoe kun je zo iets nu toch neerschrijven? Want ik lees bij Bottenbley een heleboel over wat de Geest in een mens wil

doen. Maar dan moet ik wel eerst tot bekering komen. Het uitgangspunt is niet de in de doop gegarandeerde belofte van het verbond, maar de vrome mens die zich bekeren moet. Als je dat doet, zegt Bottenbley, echt en waarachtig, dan wil God zijn Geest hier en nu aan jou geven. Terwijl in het verbond de eis tot geloof en bekering juist gedragen wordt door de voorafgaande belofte. *Waar de verbondsbelofte niet het uitgangspunt is, krijgt een vraagstelling à la ds. Bottenbley onvermijdelijk een subjectivistisch karakter!*

Dat alles is voor mij de hoofdreden om het publiek protest op deze manier te verdubbelen. Ik heb daarvoor nog een reden. Van minder gewicht dan het principiële argument van zojuist. Maar toch. Stel, je meent voor jezelf dat het verhaal van Bottenbley een verantwoord bijbels verhaal is. Maar je weet van de context waarin het staat. Je weet ook hoe omstrede die context is en hoe gevoelig dat binnen de kerken ligt. Waarom dan die kerken niet gespaard in een stuk pastorale voorzichtigheid. Waarom moet er altijd zo *gedreven* worden?

Die vraag geldt ook wanneer ik in de *Gereformeerde Kerkbode Groningen enz* van 8 en 22 april 2005 twee artikelen van ds. Jac. Ophoff lees met reclame voor het bevrijdingspastoraat. Die artikelen heb ik als schokkend ervaren (als we het nu toch over ervaren hebben...). De inhoud van de artikelen is niet zo spectaculair. Die kun je ook lezen bij www.bevrijdingspastoraat.nl. Maar wel is schokkend om dit pleidooi te lezen van de hand van een gereformeerd predikant. En opnieuw, al vind je het, waarom de kerken ermee opgezadeld? En dat niet als discussieonderwerp. Nee, het wordt stellend en stellig aan de man gebracht. Met als slotlinea: 'Ik heb deze twee artikelen geschreven om God te eren en de overwinning van Jezus Christus groot te maken.' Aan de integriteit van die bedoeling twijfel ik geen moment. Maar als ik het nu eens faliekant oneens ben met de strekking van de artikelen (en dat ben ik), doe ik dan aan Gods eer en aan de overwinning van Jezus Christus te kort? Het wordt allemaal zo dwingend!

Gesprek

Dat dwingende - wat aanvoelt als drijven in een bepaalde richting - betreur ik. Het legt een hypotheek op een gesprek dat we in ieder geval binnen de kerken zullen moeten voeren. Ik besef best dat je niet klaar bent met het aanwijzen van uitwassen, zoals in deze Kroniek gedaan wordt. Er ligt een diepere problematiek aan ten grondslag, die we bespreekbaar moeten maken en houden.

Want je kunt afkeurende woorden spreken over het congres van 'Gods Geest werkt' te Zwolle, het is wel een werkelijkheid waarmee je rekening moet houden. Wanneer je 2500 man op de been weet te krijgen, wordt kennelijk op een behoefte en een verlangen ingespeeld. Laten we dan eerst eens proberen om in kaart te brengen wat die behoefte en dat verlangen inhouden. We leven nu eenmaal in een emotiecultuur. Dat zie je wanneer paus Johannes Paulus II overlijdt. De media staan er bol van. Zelfs het *Nederlands Dagblad* gaf er extreem veel aandacht aan. Met verbazing zag je rond de begrafenis van Johannes Paulus II, hoe Rome volstroomde. De begrafenis zelf was een pure happening, waar de 'stem van het volk' zich met veel emotie roerde. Het zit min of meer in de lucht.

Daar kun je als gereformeerde kerken en kerkmensen niet omheen. Mede daarom zal het eigen verleden wel eens extra zwart worden afgetekend, alsof er toen helemaal geen emotie en gevoel in het geloofsleven was. Het is misschien niet ons sterkste punt als vrijgemaakt Gereformeerde Kerken geweest. De correctie die C. Trimp gaf met zijn boek *Klank en weerklank* uit 1989 kwam niet zomaar uit de lucht vallen. Maar van dichtbij weet ik met

hoeveel warmte er ook daarvoor binnen de kerken gepreekt werd. In dat opzicht wordt er vandaag meer verlangd. En wordt er van de weeromstuit meer in het verleden gemist dan reëel is. Met de bagage van het heden terugkijken naar het verleden levert vaker zulke vertekeningen op.

Hoe dan ook, het verlangen naar geloofservaring is er. En nogmaals, alleen met het signaleren van uitwassen ben je er niet. Zoals je ook niet klaar bent met het veroordelen van het verlangen als zodanig. Er kan scheefgroei zijn in dat verlangen, een teveel aan ikgerichtheid. Dat maakt nog niet het geheel van dat verlangen illegitiem. We zullen met elkaar aan de praat moeten, hoe we op een werkelijk gereformeerde manier daarop kunnen inspelen. Om zo het surrogaat van het charismatische denken de wind uit de zeilen te nemen.

Juist daarom betreur ik het, wanneer het gesprek van tevoren gefrustreerd wordt door het drijven in een bepaalde richting. Vaak zonder in rekening te brengen wat eerder in eigen kring is geschreven, bijvoorbeeld over de gaven van de Geest. Niet dat je het daarmee dan meteen eens moet zijn. Maar het minste wat je kunt doen, is je ermee confronteren. Om argumenten uit te wisselen. En om samen te zoeken naar wat hier de weg en wil van de Here is.

Daarbij mag binnen gereformeerde kerken verwacht worden dat de Schrift en de belijdenis als kritische norm fungeren. De laatste tijd heb ik in verschillende verbanden nogal eens het beroep gehoord op Efeziërs 3:18. Groeien in kennis en begrip doe je *samen met alle heiligen*. Dus ook met andere - niet-gereformeerde - gelovigen. Ik zal niet ontkennen dat je van zulke medegelovigen leren kunt. Mits hun bijdrage past bij de gezonde bijbelse leer. Op Efeziërs 3 volgt Efeziërs 4. Samen toegroeien naar Christus doe je door je *met elkaar aan de waarheid te houden* (Ef. 4:15). Het verschil tussen leugen en waarheid mag hardop benoemd worden. Met de Schrift in de hand. Zo willen we toch bewust *gereformeerde* kerken zijn?

Ons blad

Met het bovenstaande wil ik proberen duidelijk te maken welke bijdrage ons blad in dit proces wil leveren. *Nader Bekeken* levert regelmatig kritiek op bepaalde ontwikkelingen binnen onze kerken. Het wordt ons blad niet door ieder in dank afgenomen. En dan zeg ik het nog voorzichtig. Op zichzelf geeft dat aanleiding tot zelfbeproeving. Weten we wel altijd de juiste toon te treffen? Doen we anderen wel altijd recht? Tegelijk, waar kritische vragen te stellen zijn, willen we niet zwijgen. *Mogen* we niet zwijgen. Waar de gereformeerde koers in geding is, moeten dingen hardop gezegd worden. In een geest van zachtmoedigheid, uiteraard. Maar wel ronduit. Soms ontkom je er niet aan om de toon aan te scherpen. Als die scherpte maar niet in liefdeloosheid ontaardt. Zeker wat dat betreft is blijvende zelfbeproeving nodig.

Daarom een Kroniek onder de noemer 'Publiek protest'. Nee, het is niet aangenaam om zo te moeten schrijven, echt niet! Al helemaal niet wanneer het collega's in je directe omgeving betreft. Ze weten van mij dat ik hierover verdriet heb. En dat schrijf ik niet voor de vrome vorm. Maar er is geen keus. Je ziet de tegenstellingen binnen de kerken zich toespitsen. Want charismatisch en gereformeerd gaan echt niet samen. Dat vraagt om eerlijkheid en duidelijkheid. Voordat de onderlinge verwijdering onherstelbaar is geworden.

Aan de andere kant wil ons blad zoeken naar de ruimte voor een werkelijk gesprek. Vandaar ook het protest tegen artikelen waarmee bij voorbaat het gesprek onder een hypotheek wordt gelegd. Van de noodzaak tot een werkelijk gesprek raak ik steeds meer overtuigd. Wat zijn de diepste motieven achter veel wat in beweging is gekomen? En hoe kunnen we de continuïteit

van het gereformeerd-zijn bewaren in een eigentijdse setting? Het wordt de grote opgave van de komende tijd. Daaraan wil ons blad graag een positieve bijdrage leveren. In meedenken en doordenken.

Dan zal er veel gebed nodig zijn. Ook dat is geen vrome gelegenheidsfrase. Het blijkt vaak moeilijk om elkaar werkelijk te bereiken. Dan kunnen we maar één ding doen: samen bij God aankloppen om openingen door zijn Geest. Om elkaar te herkennen bij het Woord van de Geest.

Op deze intentie mogen de kerken ons blad aanspreken. Want wij willen geen groepsbelang dienen. Wij willen de *kerken* dienen. Uit liefde voor de *Heer* van die kerken.

Afgesloten op 2 mei 2005.